

Evaluatie pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!'

Opdrachtgever: gemeente Doetinchem

Juni 2023

Marije van Doorn

1. Inleiding

In november 2020 heeft de gemeenteraad van gemeente Doetinchem de motie 'Pilot Mondzorg voor kinderen' aangenomen. Hierin wordt gesteld dat mondzorg voor kinderen belangrijk is voor een gezonde toekomst. Hoewel mondzorg voor kinderen volledig wordt vergoed vanuit de basisverzekering, worden niet alle kinderen hiermee bereikt. In de gemeente Doetinchem heeft 16-36% van de kinderen gedurende een jaar geen preventieve mond- en tandzorg ontvangen (peiljaar 2020, www.waarstaatjegemeente.nl). In de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!' wordt onderzocht hoe mondzorg laagdrempeliger en toegankelijker kan worden gemaakt door inzet van de mondhygiënist op het consultatiebureau. Met de pilot worden de volgende doelen beoogd:

1. Vergroten van bereik van kinderen die mondzorg ontvangen;
2. Bewustwording onder ouders met betrekking tot het belang van goede mondzorg;
3. Gedragsverbetering m.b.t. goede mondzorg (poetsen, voeding, gezoete dranken, speen/duimgebruik);
4. Empowerment van ouder(s): wegnemen van barrières m.b.t. goede mondzorg door middel van het toepassen van de Uitblinkers methodiek.

Om deze doelen te bereiken is er gedurende de pilot een mondhygiënist aanwezig op het consultatiebureau. Aansluitend aan het consult worden ouders uitgenodigd om een bezoek brengen aan de mondhygiënist. De mondhygiënist kijkt in de mond van het kind en het tandenpoetsen wordt op een speelse manier voorgedaan, waarna de ouder dit oefent. Zo nodig vindt doorverwijzing naar een tandarts plaats. Daarnaast draagt de mondhygiënist door middel van de 'Uitblinkers' methodiek bij aan de versterking van tandenpoets gerelateerde opvoedingsvaardigheden van ouders. De Uitblinkers methodiek is een gespreksmethodiek ontworpen voor ouders van twee- tot tienjarigen. Op basis van gesprekstechnieken uit de

gezondheidspsychologie wordt beoogd om ouders open te stellen voor adviezen van de mondzorgverlener. Vervolgens worden barrières geïdentificeerd die ouders ervaren bij het tandenpoetsen bij hun kind en wordt gesproken over een passende aanpak om deze barrières weg te nemen¹.

De pilot start met kinderen uit Doetinchem-Noord en Wehl en loopt van april 2022 tot en met april 2024. Er wordt uitgegaan van een bereik van circa 2.000 kinderen die gedurende de periode van de pilot gezien worden op het consultatiebureau. De mondhygiënisten zijn in totaal gemiddeld 6 dagdelen per maand op twee consultatiebureaus aanwezig, waardoor zij niet alle kinderen die naar het consultatiebureau komen kunnen zien.

Evaluatievraag

Het Evaluatiebureau is gevraagd om een procesevaluatie om tussentijds inzicht te geven in het bereik, de waardering en de uitvoering van de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!'.

Figuur 1. Gesprekskaarten: barrières identificeren aan de hand van de Uitblinkers methodiek.

¹ ['Uitblinkers': een praktische en positieve interventie voor het verbeteren van poetsgedrag - NTVT](#)

2. Methode

Ter evaluatie van het bereik geven de mondhygiënisten een overzicht van het aantal kinderen dat zij hebben gezien op het consultatiebureau. Ter evaluatie van de waardering en de uitvoering van de pilot heeft het Evaluatiebureau een digitale vragenlijst afgenomen onder 11 betrokken professionals, namelijk:

- 3 assistenten JGZ
- 4 jeugdverpleegkundige
- 2 jeugdartsen
- 2 mondhygiënisten

In de vragenlijst kwamen aspecten van waardering aan bod alsmede bevorderende en belemmerende factoren m.b.t. de uitvoering (bijlage 1). Aanvullend heeft het Evaluatiebureau op locatie in gemeente Doetinchem een verdiepend groepsinterview gehouden met twee mondhygiënisten, een jeugdarts en een jeugdverpleegkundige (bijlage 2).

3. Resultaten

Bereik

In totaal zijn er 446 kinderen in de leeftijd van 0-4 jaar gezien door de mondhygiënist, waarvan 195 in Wehl en 251 in Doetinchem. In Wehl was de mondhygiënist op 31 dagdelen aanwezig op het consultatiebureau, in Doetinchem was dat op 34 dagdelen. In tabel 1 is de leeftijdsverdeling te zien van kinderen die door de mondhygiënist zijn gezien.

Tabel 1: Bereik mondhygiënist op het consultatiebureau, naar leeftijd.

Leeftijd	Aantal
0-9 maand	58
9 maand – 2,5 jaar	212
2,5 jaar – 4 jaar	176

Kinderen kregen o.a. informatie en advies over het bezoeken van een tandarts, tandenpoetsen en gewoontes rondom speengebruik en duimen en voeding (tabel 2). Bij 24 kinderen was er sprake van actieve of behandelde cariës.

Tabel 2: Frequentie van adviezen gegeven door de mondhygiënist op het consultatiebureau.

Inhoud advies	Aantal	%
Kind van 2 jaar en ouder dat nog niet bij de tandarts is geweest geadviseerd om tandarts te bezoeken	91	12%
Kind van 2 jaar en ouder dat nog geen tandarts heeft geadviseerd om contact te zoeken met een tandarts	12	2%
Tips en adviezen rondom tandenpoetsen en poetsfrequentie (bij 42 kinderen waren er al tandjes door terwijl ouders niet poetsten)	339	46%
Adviezen over speengebruik, duimen.	150	21%
Adviezen over aantal eetmomenten, inclusief speengebruik 's nachts.	138	19%
Totaal	730	100%

Waardering

Uit de vragenlijst bleek dat alle 11 professionals (heel) tevreden waren over de pilot (figuur 2). Ze noemen de pilot zinvol en van meerwaarde. Primaire preventie m.b.t. mondzorg krijgt op deze manier vorm, met daarbij een groot bereik van ouders en kinderen. Het is een aanvulling op het consult bij de jeugdverpleegkundige of jeugdarts, waar er maar beperkt aandacht kan zijn voor mondzorg. Professionals noemen het laagdrempelige karakter als een voordeel en zien dat de doelgroep de aanwezigheid van de mondhygiënist waardeert. Nagenoeg alle professionals vinden dat de pilot bijdraagt aan de doelen zoals die vooraf zijn geformuleerd (zie inleiding op blz. 2).

Figuur 2. Hoe tevreden bent u tot zover over de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!'

Heel ontevreden	0
Ontevreden	0
Neutraal	0
Tevreden	2
Heel tevreden	9

"Ik zie het als een hele mooi aanvulling op onze consulten op het bureau. Ouders gaan ook met plezier naar de mondhygiënist toe en de mondhygiënist weet ouders ook altijd binnen te krijgen."

Jeugdverpleegkundige

"Ik doe eindelijk waarvoor ik ben opgeleid."

Mondhygiënist

"Je hebt de rust en de ruimte om echt eens dat gesprek met de ouders aan te gaan. Ik kwam er echt achter hoe weinig kennis er is en hoe weinig skills bij ouders."

Mondhygiënist

De meeste ouders maken gebruik van het aanbod om de mondhygiënist te bezoeken. Sommige ouders komen op eigen initiatief naar het consultatiebureau voor de mondhygiënist. De enkele ouders die er geen gebruik van maken, geven aan dat ze recent al bij de tandarts zijn geweest of hebben op dat moment geen tijd. De professionals hebben de indruk dat ouders blij zijn met de ontvangen informatie en adviezen. Het laagdrempelige en niet-verplichte karakter van het bezoek aan de mondhygiënist helpt daarin mee, evenals de poetsinstructies waarbij ter plekke wordt geoefend. Hierdoor is de indruk dat adviezen beter worden onthouden.

"Het is vrijblijvend, maar veel ouders maken er gebruik van en zijn er erg enthousiast over."

Assistent JGZ

De meeste professionals geven aan dat de meeste kinderen het bezoek aan de mondhygiënist als positief ervaren. Wat daarin helpend is, is de positieve en speelse benadering door de mondhygiënist. Daarnaast wordt genoemd dat de setting van het consultatiebureau spanning verlagend werkt.

"Kinderen die bij de tandarts hun mond niet open deden, deden dit op het consultatiebureau juist wel. We zien er niet te klinisch uit, het 'decor' is anders."

Mondhygiënist

Uitvoering

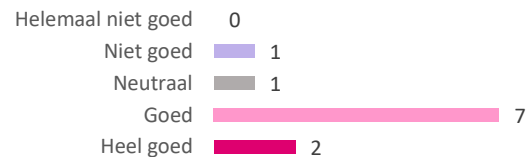
Negen van de 11 professionals vinden dat het (heel) goed lukt om de eigen rol binnen het project uit te voeren (figuur 3). Een jeugdverpleegkundige die aangeeft dat dat niet goed lukt, noemt de wens om zelf meer aandacht te willen besteden aan mondzorg. Dit lukt echter niet vanwege de beperkte tijd binnen een consult. Het lukt de mondhygiënisten goed om de Uitblinkers methodiek toe te passen en zij voelen zich vaardig om dit te doen. Alle professionals

noemen de onderlinge samenwerking (heel) goed (figuur 4).

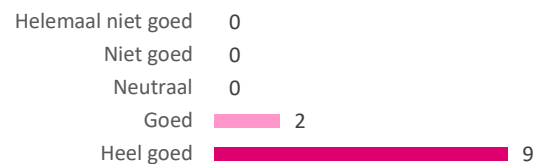
"We zitten af en toe samen om wat door te spreken. Er wordt enthousiast verwezen."

Mondhygiënist

Figuur 3. In hoeverre lukt het u om uw rol binnen de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!' uit te voeren zoals van tevoren bedacht?

Figuur 4. Hoe ervaart u de samenwerking tussen de betrokken professionals?

Als bevorderende factoren voor de uitvoering worden genoemd:

- Geschikte ruimte nabij de spreekkamers op het consultatiebureau.
- Goede communicatie en samenwerking tussen het consultatiebureau en de mondhygiënisten.
- Administratieve zaken zijn goed geregeld (dat is nu nog wel intensief, maar dat wordt naar verwachting in de toekomst minder intensief).
- Beschikbaarheid van diverse tools en materialen om ouders (hands-on) te adviseren rondom poetsen, speen-duimgebruik en voeding.
- Een gezamenlijke visie op de meerwaarde van de aanwezigheid van de mondhygiënist.
- Een positieve, respectvolle en proactieve houding van de mondhygiënist bij het uitnodigen van ouders en kinderen voor het consult.

- Bekendheid geven aan de pilot door ouders hier per mail over te informeren.

Daarnaast zijn er uit de vragenlijst en in het groepsinterview een aantal belemmerende factoren naar boven gekomen, te weten:

- De planning: soms zijn er momenten dat de mondhygiënist geen kinderen ziet, omdat er bijvoorbeeld veel zuigelingen naar het consultatiebureau komen die niet in aanmerking komen voor een bezoek aan de mondhygiënist.
- Voorzieningen: in sommige ruimtes is er onvoldoende licht en materiaal om de gebitssituatie goed te kunnen beoordelen.
- Consulten voor kinderen uit de crisisnoodopvang of voor Oekraïense kinderen zijn soms lastig te declareren.
- Verwijzing naar een tandartsenpraktijk is soms lastig; kinderen die dringend tandheelkundige hulp nodig hebben, komen soms op een wachtlijst te staan. Bovendien vinden mondhygiënist het lastig dat niet altijd duidelijk is of kinderen na verwijzing ook daadwerkelijk naar de tandarts gaan. In geval van een bijzondere situatie (zoals zuigfles cariës, actieve cariës of verwijzing naar bijzondere tandheelkunde) wordt (met toestemming van de ouder(s)) teruggekoppeld naar het consultatiebureau.

"Je verwijst naar een mondzorgpraktijk en je niet weet wat daar dan gaat gebeuren. Belandt het kindje daadwerkelijk bij een mondhygiënist? Wordt daar werkelijk de preventie opgepakt?"
Mondhygiënist

Er is vanuit de verschillende disciplines (mondhygiënist, jeugdarts, jeugdverpleegkundigen) bovendien de wens om na de pilot de mondhygiënist op meer dagdelen aanwezig te laten zijn op de consultatiebureaus en om uit te breiden naar andere consultatiebureaus. Hiervoor moet voldoende en geschikte ruimte zijn.

4. Conclusie

De tussentijdse evaluatie van de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!' laat zien dat alle

betrokken professionals tevreden zijn over de pilot. Met de aanwezigheid van de mondhygiënist op het consultatiebureau krijgt primaire preventie rondom mondzorg vorm en is het bereik van ouders en kinderen groot. De meerwaarde wordt gezien in het feit dat de mondhygiënist in een minder klinische setting op een laagdrempelige manier ouders en kinderen kan informeren en adviseren. Er is voldoende tijd voor 'hands-on' poetsinstructies en uitleg rondom duimen, speengebruik en voeding. De Uitblinkers methodiek kan hierbij goed worden uitgevoerd. Aanbevelingen voor het vervolg van deze pilot betreffen het verkennen van de mogelijkheden om tot een goede planning van kinderen te komen, zodat mondhygiënist hun consulten goed gevuld kunnen krijgen. Verder kan aandacht worden besteed aan een optimale ruimte en daar waar er onvoldoende licht is, te werken met aanvullende materialen waardoor de gebitssituatie goed kan worden beoordeeld. Verder zou het declareren van kosten voor een consult van kinderen van een AZC geen belemmering moeten zijn doordat hier met de verzekeraar en/of de gemeente goede afstemming over is. Deze resultaten van deze evaluatie geven een positieve tussentijdse indruk van de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond'. Professionals zijn enthousiast over het vervolg en zien uit naar mogelijke uitbreiding naar andere consultatiebureaus.

Figuur 5. Gesprekskaarten: barrières identificeren aan de hand van de Uitblinkers methodiek.

Bijlage 1. Digitale vragenlijst voor betrokken professionals.

Beste professional,

U speelt een rol binnen de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!'. Graag horen wij via deze vragenlijst over uw ervaringen met deze pilot. Deze vragenlijst is onderdeel van een tussentijdse evaluatie, uitgevoerd door het Evaluatiebureau van GGD Noord- en Oost-Gelderland. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 minuten. Misschien zijn niet alle vragen van toepassing voor uw rol binnen de pilot. Sla deze vragen dan gerust over.

Hartelijk dank alvast voor het invullen!

ACHTERGROND

1. Wat is uw functie?
 - Administratief medewerker JGZ
 - Assistent JGZ
 - Jeugdarts
 - Jeugdverpleegkundige
 - Mondhygiënist
 - Tandarts
 - Anders, namelijk...

VRAGEN M.B.T. WAARDERING

2. Hoe tevreden bent u tot zover over de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!'
 - Heel tevreden
 - Tevreden
 - Neutraal
 - Ontevreden
 - Heel ontevreden

Kunt u uw antwoord toelichten?

3. Hoe denk u dat **ouders** het consult bij de mondhygiënist hebben ervaren?
 - Overwegend) positief
 - Neutraal
 - (Overwegend) negatief
 - Geen mening

Wilt u dit toelichten?

4. Hoe denk u dat **kinderen** het consult bij de mondhygiënist hebben ervaren?
 - Overwegend) positief
 - Neutraal
 - (Overwegend) negatief
 - Geen mening

Wilt u dit toelichten?

5. Wat ziet u als **meerwaarde/positieve effecten** van de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!'
 -

Open antwoord

6. Wat ziet u als **mogelijke negatieve gevolgen of bijeffecten** van de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!'

Open antwoord

VRAGEN M.B.T. UITVOERING

7. In hoeverre lukt het u om uw rol binnen de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!' uit te voeren zoals van tevoren bedacht?

- Heel goed
- Goed
- Matig
- Niet goed
- Helemaal niet goed

Wilt u uw antwoord toelichten?

8. Wat zijn zaken die helpen bij een goede uitvoering van de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!'?

Open antwoord

9. Wat zijn zaken die in de weg staan bij een goede uitvoering van de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!'?

Open antwoord

10. Lukt het om alle kinderen/ouders die dat willen of bij wie het noodzakelijk door te verwijzen naar de mondhygiënist?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Wilt u uw antwoord toelichten?

11. Wat zijn redenen voor ouders/verzorgers om *niet* aansluitend aan het consultatiebureau consult bij de mondhygiënist langs te gaan? Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

- Geen tijd
- Geen interesse
- Er is door ouders/verzorgers al een bezoek bij de mondhygiënist of tandarts gepland
- Er is niet altijd een mondhygiënist op het consultatiebureau beschikbaar
- Weet ik niet
- Anders, namelijk...

12. Hoe ervaart u de samenwerking tussen de betrokken professionals?

- Heel goed
- Goed
- Neutraal
- Niet goed
- Helemaal niet goed

Wilt u uw antwoord toelichten?

13. In hoeverre lukt het om de aanwezigheid van de mondhygiënist organisatorisch goed te regelen (denk bijvoorbeeld aan tijd en ruimte?)

- Heel goed
- Goed
- Neutraal
- Niet goed
- Helemaal niet goed
- Geen mening

Wilt u uw antwoord toelichten?

14. In hoeverre lukt het u om de 'Uitblinkers' methodiek goed toe te passen? (vraag alleen voor mondhygiënist).

- Heel goed
- Goed
- Neutraal
- Niet goed
- Helemaal niet goed

Wilt u uw antwoord toelichten?

15. In hoeverre voelt u zich vaardig om de 'Uitblinkers' methodiek toe te passen? (vraag alleen voor mondhygiënist).

- Heel vaardig
- Vaardig
- Neutraal
- Niet vaardig
- Helemaal niet vaardig

Wilt u uw antwoord toelichten?

16. Met de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!' worden onderstaande doelen beoogd. Kunt u aangeven in hoeverre de pilot bijdraagt aan het behalen van deze doelen?

	Pilot draagt bij aan het behalen van dit doel	Neutraal	Pilot draagt niet bij aan het behalen van dit doel	Geen mening
Vergroten van bereik van kinderen met mondzorg				
Bewustwording onder ouders met betrekking tot het belang van goede mondzorg				
Gedragsverbetering m.b.t. goede mondzorg (poetsen, voeding en gezonde dranken);				
Empowerment van ouder(s): wegnemen van barrières m.b.t. goede mondzorg door middel van het toepassen van de Uitblinkers methodiek				

Wilt u uw antwoord toelichten?

17. Is er verder nog iets wat u kwijt wilt over de pilot 'Elke peuter- en kleutermond gezond!'.?
Open antwoord.

Hartelijk dank voor uw antwoorden!

Bijlage 2. Groepsinterview betrokken professionals – verkorte leidraad

Introductie (5 min)

Voorstelrondje (5 min)

Waardering (20 min)

- **In hoeverre ben je als professional tevreden over de uitvoering van de pilot tot nu toe?**
 - Resultaat vragenlijst: Iedereen van jullie was tevreden over de pilot, de meesten zelfs heel tevreden.
 - Waar ben je tevreden over?
 - Waar ben je minder tevreden over?

- **In hoeverre waarderen ouders het consult bij de mondhygiënist op het consultatiebureau?**
 - Waar zijn ouders tevreden over? Wil iemand hier nog op aanvullen of reageren?
 - Waar zijn ze minder tevreden over? Wil iemand hier nog op aanvullen of reageren?

- **In hoeverre waarderen kinderen het consult bij de mondhygiënist op het consultatiebureau?**
 - Wat zien jullie als meerwaarde van de pilot, wat voor effecten zien jullie?

Uitvoering (15 min)

- In hoeverre lukt het om de pilot uit te voeren zoals van tevoren bedacht?
 - Wat zijn bevorderende factoren/wat gaat goed?
 - Wat zijn belemmerende factoren/wat kan beter?

Afronding (5 min)

- Zijn er nog zaken die niet aan bod zijn gekomen die je nog wel graag wilt noemen?
- Hartelijk dank voor jullie bijdrage.